

Düşük Sosyoekonomik Düzeydeki Mahallede Bulunan Bir İlköğretim Okulunda Akademik Başarıyı Düşüren Faktörler Nelerdir?

Aydın Yelgün ¹, İbrahim Karaman ²

Öz

Bu araştırma, Erzurum il merkezinde düşük sosyoekonomik düzeyli ailelerden oluşan bir mahallede bulunan ilköğretim okulunda, akademik başarıyı olumsuz yönde etkileyen unsurları tespit etmek amacıyla, o okulda çalışan bir öğretmen ve Atatürk Üniversitesinden bir öğretim üyesi tarafından, 2011-2012 öğretim yılında yapılmıştır. Araştırma yöntemi olarak örnek olay, veri toplama aracı olarak görüşme tekniği kullanılmıştır. Araştırma, çalışmanın yapıldığı okuldan iki idareci, sekiz öğretmen, beş veli ve beş öğrencinin katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonucunda, düşük sosyoekonomik düzeydeki bir mahallede bulunan okulda, akademik başarıyı olumsuz yönde etkileyen unsurların başında ailelerin sosyoekonomik koşullarının geldiği; daha sonra sırasıyla okulun bulunduğu yerleşim biriminin, öğrencilerin, velilerin, öğretmenlerin, okulun fiziki olanaklarının ve okul idarecilerinin bazı özelliklerinin olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler

Akademik Başarı
İlköğretim Okulu
Düşük Sosyoekonomik Düzey

Makale Hakkında

Gönderim Tarihi: 29.09.2012
Kabul Tarihi: 14.08.2014
Elektronik Yayın Tarihi: 20.05.2015

DOI: 10.15390/EB.2015.2331

Giriş

Okullarda akademik başarı öğretmenler, idareciler ve veliler için en göz alıcı niteliklerden biri olarak görülmektedir. Bu nedenle okul idarecileri ve öğretmenler, öğrencilerinin akademik başarısını yükseltmeyi; veliler ise çocuklarının akademik yönden başarılı öğrencilerin çok olduğu okullarda ve sınıflarda eğitim görmesini isterler. Toplum tarafından rağbet gören birçok mesleğe basamak olması, eğitim yöneticilerinin öğrencileri değişik platformlarda akademik başarılarından dolayı ödüllendirmesi ve gerek veliler gerekse öğretmenler tarafından önemli bir övünç vesilesi olması gibi sebepler akademik başarının ön plana çıkmasına neden olmaktadır.

Eğitimde başarı denildiğinde genellikle, okulda okutulan derslerde geliştirilen ve öğretmenlerce takdir edilen puanlarla belirlenen beceriler veya kazanılan bilgilerin ifadesi olan akademik başarı kastedilmektedir (Carter ve Good, 1973). Akademik başarı bireyin psikomotor ve duyuşsal gelişiminin dışında kalan, bütün program alanlarındaki davranış değişimleri şeklinde de ifade edilebilir (Erdoğdu, 2006).

Akademik başarının öncelikle zekâ ile pozitif yönde ilişkili olduğu kabul edilmektedir (Yıldırım, 2000). Yapılan çalışmalar ergenlerin akademik başarılarının zekâdan başka, yetenek, özlük, kişilik, aile nitelikleri, anne-babanın öğrenim durumu, ailenin geliri, annenin çalışması, anne-babanın

¹ Milli Eğitim Bakanlığı, Türkiye, aydinyelgun@hotmail.com

² Atatürk Üniversitesi, K. K. Eğitim Fakültesi, Fizik Eğitimi, Türkiye, ikaraman@atauni.edu.tr

geçimi, ailenin öğrencisinin derslerindeki başarısıyla ilgilenmesi, ergeni anlama derecesi, ona olan güveni gibi birçok faktörden etkilendiğini ortaya koymaktadır (Keskin ve Sezgin, 2009).

Başarı için, çoğunluğun daha fazla ve düzenli çalışma faktörünü vurgulamasına karşın, öğrencilerin özsaygı ve utangaçlık gibi kişilik özelliklerinin de akademik başarıyı etkilediği bulunmuştur (Yıldırım, 2000). Ayrıca akademik başarı, öğretmen-öğrenci motivasyonu (Barlı, Bilgili, Çelik ve Bayrakçeken, 2005), öğrencilerin okudukları okulun özellikleri (Özgüven, 1974), çalışma alışkanlıkları (Can, 1992), sosyal destek (Osseiran-Waines, 1994), sınav kaygısı ve yalnızlık gibi faktörlerden de etkilenmektedir (Yıldırım, 2000). Öğrencilerin en önemli sosyal destek kaynakları aileleri, arkadaşları ve öğretmenleri şeklinde sıralanmaktadır (Yıldırım, 1998).

Akademik başarıyı etkileyen önemli unsurlardan biri de ailelerin sosyoekonomik düzeyleridir. Sosyoekonomik düzey ile akademik başarı arasında ilişki olduğu birçok çalışma ile ortaya konmuştur (örn; Gustafsson, 1998; Yang, 2003). Griffith (1996) ile Chu ve Williams (1996)'ın yaptığı çalışmalar, öğrenci başarısının okulların yapısı ve sosyoekonomik koşullardan ziyade aile-okul iş birliği ile arttığını gösterse de (akt. Kolay, 2004); sosyal bilimler, öğrencilerin sosyoekonomik düzeyleri ile test puanları arasında güçlü bir ilişki olduğunu söylemektedir (Konstantopoulos, 2006; White, Reynolds, Thomas ve Gitzlaff, 1993).

Ebeveynlerin eğitim seviyesi, öğrencilerin eğitim kaynakları, sahip olunan ev eşyaları, öğrenme ortamlarının niteliği sosyoekonomik düzeyin bazı boyutları olarak belirtilebilir ve genellikle sosyoekonomik düzeyin göstergesi olarak kullanılırlar (Konstantopoulos, 2006). Bununla beraber Kalaycıoğlu, Çelik, Çelen ve Türkyılmaz (2010), ülkemiz açısından bir hanenin sosyoekonomik statüsünü belirleyen unsurların temel olarak: 1. Hane sakinlerinin eğitim düzeyleri, 2. Kişi başı aylık gelir ortalamaları, 3. Meslek ve işleri, 4. Ev ve otomobile sahip olmaları, 5. Bulaşık makinesi, bilgisayar, internet bağlantısı, çanak anten, kalorifer sistemi, DVD gibi diğer araçlara sahip olma durumları olmak üzere beş ana küme ve içerikleri ile ilgili olduğunu belirlemişlerdir.

Sosyoekonomik düzey kategorisinde ele alınabilen çalışma masası, bilgisayar, internet, özel bir oda gibi evdeki eğitim olanakları, annelerin eğitim düzeyi (Gelbal, 2008) ve ailenin bütçeden eğitime ayırdığı pay (Abbott ve Fouts, 2003) başarıya önemli düzeyde katkı sağlamaktadır. Şu bir gerçektir ki, düşük sosyoekonomik düzeydeki çocuklar daha fazla akademik ve sosyal zorluk yaşamakta (Bryan, 1999); ve ana-babalarından daha az sosyal destek almaktadırlar (Hashima, 1994).

Yukarıda görüldüğü üzere, akademik başarı ile ilgili çalışmalarda öğrenciden, öğretmenden, aileden, sosyoekonomik koşullardan ve okuldan kaynaklanan sebepler üzerinde durulmuştur.

Hemen hemen tamamını düşük sosyoekonomik düzeydeki hanelerin oluşturduğu, Düşük Sosyoekonomik Düzeydeki Mahalle (DSDM)'de bulunan okullar, il merkezine bağlı olmasına karşın, akademik başarı yönünden çoğunlukla son sıralarda yer almaktadırlar. Bu araştırmaya konu olan okul da böyle bir durumdadır. Bu çalışmayla Erzurum'da, şehir merkezine 5km uzaklıktaki bir kenar mahallede bulunan ve bulunduğu merkez ilçede SBS sınavında 35 ilköğretim okulu arasında 2009-2010 yılında sonuncu, 2010-2011 yılında ise 34. sırada gelen bir ilköğretim okulunda akademik başarının düşük olmasının nedenleri irdelenmiştir.

Böyle bir çalışmanın Milli Eğitim Bakanlığının bu tür okullarla ilgili program geliştirme, hizmet puanı belirleme ve kaynak aktarımı çalışmalarında fayda sağlayabileceği; benzer nitelikteki okullar için de kullanılabilecek bazı yararlar sağlayacağı düşünülmektedir.

Amaç

Bu çalışmada, Erzurum il merkezinde DSDM'de bulunan bir ilköğretim okulunda, akademik başarıyı olumsuz yönde etkileyen unsurlar tespit edilerek, akademik başarının artırılmasına yönelik öneriler geliştirilmesi amaçlanmıştır.

Bu amaç doğrultusunda DSDM'de bulunan bir ilköğretim okulunda akademik başarıyı olumsuz yönde etkileyen unsurlar nelerdir?" sorusuna cevap aranmıştır.

Yöntem

Araştırma Deseni

Akademik başarıyı olumsuz yönde etkileyen unsurların saptamasına yönelik olarak yapılan bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden biri olan örnek olay deseni kullanılmıştır. Örnek olay, güncel bir olguyu kendi yaşam çerçevesi içinde çalışan, olgu ve içerik arasındaki sınırların kesin hatlarıyla birbirinden ayrılmadığı, birden fazla veri kaynağının bulunduğu durumlarda kullanılabilen (Yin, 1984); daha ziyade niçin veya nasıl sorularına cevap aranan ve derinlemesine veri toplanabilen bir desendir (Yin, 2003).

Çalışmada araştırma sorusu belirlendikten sonra veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış mülakat formları geliştirilmiş ve bu formlar seçilen katılımcılara uygulanarak veriler toplanmıştır. Toplanan verilerin analiz edilmesiyle başarıyı olumsuz olarak etkileyen unsurlar ortaya çıkarılmaya çalışılmış ve son aşamada mevcut probleme çözüm önerileri sunulmuştur.

Çalışma Grubu

Araştırma, Erzurum il merkezinde DSDM’de bulunan, 550 öğrenci ve 25 öğretmen mevcudu olan bir ilköğretim okulunda gerçekleştirilmiştir. Çalışma grubu, amaçlı örnekleme yöntemi kullanılarak, gönüllülük esasına göre seçilen iki okul müdürü, sekiz öğretmen, beş öğrenci ve beş veli olmak üzere toplam 20 katılımcıdan oluşmaktadır.

Müdürlerden biri bu okulda on iki yıl görev yapmış iken bir yıl önce başka bir okula atanmış, diğeri ise yaklaşık bir yıldır bu okulda idarecilik yapan okul müdürüdür. Veliler, ilköğretime daha önce bu okulda devam etmiş, okulda iki ile dört arasında öğrencisi olan, mahalle muhtarı, imam, okul-aile birliği başkanı, okul kalorifercisi ve özel sektörden bir işçidir. Öğretmenler ise bu okulda iki ile altı yıl arasında görev yapmış dört sınıf, üç branş ve bir rehberlik öğretmeninden müteşekkildir.

Katılımcıların öğrenci grubunda ikisi 4. sınıfta, biri 7. sınıfta ve ikisi 8. sınıfta okuyan toplam beş öğrenci yer almaktadır. Öğrencilerden biri okul birincisi ve bir diğeri okul öğrenci temsilcisidir. Akademik başarıyı düşüren unsurlar araştırıldığı için, diğer üç öğrenci akademik başarı bakımından beklentilerin altında kalmış öğrencilerden seçilmiştir. Katılımcı sayısının az olmasının eksikliği, görüşme derinliklerinin artırılmasıyla giderilmeye çalışılmıştır.

Veri Toplama Araçları

Veri toplama araçları yarı-yapılandırılmış görüşme formlarıdır. Öncelikle taslak görüşme formları oluşturulmuş, bunlar alanda uzman iki akademisyen tarafından incelenerek revize edilip bir öğretmen, bir idareci ve bir öğrenciyle pilot görüşme yapıldıktan sonra tekrar düzenlenip son şekli verilmiştir. Formlarda yönlendirici sorulardan kaçınılmaya çalışılmıştır.

Veri Toplama

Görüşme öncesinde katılımcılara çalışma hakkında bilgi verilerek onların gönüllülük düzeyleri artırılmaya çalışılmıştır. Katılımcıların görüşmelerde kendilerini rahat hissedebilecekleri ortamlar tercih edilmiş, istedikleri sorulara cevap verebilecekleri, istemedikleri takdirde cevap vermeyebilecekleri hatırlatılarak zorlamalardan kaçınılmış ve izinleri alınarak görüşmeler kaydedilmiştir. Ayrıca verilen bazı cevapların anlaşılması için açıklayıcı sorulara başvurulmuştur.

Veri Analizi

Görüşme kayıtları öncelikle transkript edilerek yazılı hale getirilmiştir. Bu veriler çalışmanın amacı doğrultusunda içerik analizi yöntemiyle önce kodlanmış, ardından bu kodlar kategorilere ayrılarak gruplandırılmıştır. Çalışmanın çok uzun olmaması için bulgularda, dörtten fazla katılımcının başarısızlıkta etken olarak gördüğü sebepler için katılımcı açıklamaları verilerek dörtten az katılımcının dile getirdiği etkenler katılımcı açıklamaları olmaksızın ifade edilmiştir.

Bulgular

İçerik analizi sonucunda, çalışma yapılan okulda akademik başarıyı düşüren sebeplerin başında ailelerin sosyoekonomik koşullarının geldiği görülmüştür. Ardından sırasıyla öğrenci tutum ve davranışları, yerleşim biriminin fiziki yapısı, veli tutum ve davranışları, yerleşim biriminin sosyal dokusu, öğretmenlerin özellikleri, okulun fiziki şartları ve okul idarecilerinin etkilerinin olduğu belirlenmiş ve bunlar aşağıda sırasıyla sunulmuştur:

1. Akademik Başarıya Ailelerin Sosyoekonomik Koşullarının Olumsuz Etkileri

Katılımcılar, başarının düşük olmasında en büyük etkiyi öğrenci ailelerinin sosyoekonomik koşullarında görmüş ve bu kategoride aşağıdaki tabloda verilen nedenleri ifade etmişlerdir:

Tablo 1. Ailelerinin Sosyoekonomik Koşullarıyla İlgili Etkenler

	Md.	Öğrt.	Veli	Öğrn.	Top.
Ailelerin eğitim seviyesinin düşük olması	2	5	4	5	16
Ailelerin gelir seviyesinin düşük olması	2	4	3	5	14
Öğrencilerin, rahat ders çalışabilecekleri oda veya ortamlarının olmaması	2	4	4	3	13
Bazı öğrencilerin sokak işlerinde çalışması	1	2	3	1	7
Birçok aile reisinin çalışmak için il dışına gitmesi	1	2	2	-	5
Birçok aile reisinin düzenli bir işi ve gelirinin olmaması	1	3	-	-	4
Ailelerde çocuk sayısının fazla olması	1	2	1	-	4
Öğrencilerin evlerinde internet ve bilgisayar bulunmaması	1	-	1	2	4
Öğrencilerin, bazı ev işleriyle uğraşmak zorunda olmaları	-	2	1	1	4
Öğrencilerin düzenli beslenememeleri	1	-	-	-	1
Toplam	12	24	19	17	72

Ailelerin eğitim seviyesinin düşük olması on altı frekansla başarısızlıkta en önemli etken olarak görülmüştür. Her ne kadar iki öğrenci derslerinde anlamadığı konuları evlerindeki büyüklerinden yardım alarak anlayabildiklerini ifade etmiş, bir öğrenci de ailesinde okumuş kişi bulunmamasının "ailede ilk okuyan kişi ben olmalıyım" arzusu ile onu başarıya motive ettiğini söylemişse de, genel kanaate göre velilerin eğitim seviyesinin düşük olması başarıyı düşürmektedir. Bununla ilgili olarak velilerden bir kısmı çocuklarına derslerinde yardımcı olamadıklarını, bir kısmı da çocukların, okumayan velileri örnek alabildiklerini ifade etmişlerdir. Ayrıca bazı öğretmenler, birçok annenin okur-yazar dahi olmadığını ve yeni program gereği öğrencilere ev ödevlerinde daha fazla yardım edilmesi gerektiği halde, öğrencilerin birçoğunun bu imkândan mahrum olduğunu, bunun da başarıyı düşürdüğünü ifade etmiştir.

Toplam on dört katılımcı gelir seviyesinin düşük olmasının başarıyı düşürdüğünü ifade etmiştir. Bu katılımcıların çoğu öğrencilerin eğitim ihtiyaçlarının giderilemediğini, hatta müdürlerden biri, beslenme gibi en temel ihtiyaçların karşılanmasında bile sorunlar yaşanabildiğini, bir veli de ekonomik olumsuzluklar nedeniyle çocuklarını dershaneye gönderemediğini ifade etmiştir. Buna karşılık bir öğrenci ve bir veli, ekonomik koşullarının iyi olmasının bazı öğrencileri tembelleğe ittiğini ve çocukların ders çalışma isteğini azalttığını ifade etmiştir.

Çoğu katılımcı, öğrencilerin rahatça ders çalışabilecekleri bir oda veya ev ortamlarının olmadığını ifade ederken, bir veli bu oranın %90 olduğunu, diğer bir veli ise bizzat kendisinin, ders çalışmakta olan çocuklarının yanında bazen televizyon seyrettiğini ifade etmiştir. Bunun yanında öğrencilerden bazıları, ders çalışırken kardeşlerinin onları rahatsız ettiklerini, hatta okul birincisi olan öğrenci bile kendisine ait bir odası olması durumunda daha başarılı olabileceğini dile getirmiştir.

Katılımcılardan yedisi, öğrencilerin şehir sokaklarında boyacılık, mendil satıcılığı ve tartıcılık gibi işlerle uğraşmalarının başarıyı azalttığını söylemiştir. Bununla ilgili olarak sekizinci sınıf öğrencilerinden biri, ikiye giden kardeşiyle birlikte mendil sattıklarını, bu işten günlük 10-15 TL kadar

para kazandıklarını ve babalarının onlara engel olmadığını ifade etmiştir. Ayrıca mahalle muhtarı, bazı kişilerin “ekonomik durumları iyi olduğu halde para kazanma hırsıyla”, bazılarının da “çocuğum hayat şartlarını tanısun ve uyanık olsun” düşüncesiyle çocuklarının sokakta çalışmasını istediğini dile getirmiştir. Başka bir veli de akşamları iş dönüşünde, şehirde çalışmaktan dönen birçok öğrenci gördüğünü, ama bu sayının eski yıllara nazaran şimdilerde daha az olduğunu ifade etmiştir.

Son olarak velilerin çalışmak için il dışına çıkmaları başarıyı düşüren diğer bir unsurdur. Bu konuda bir veli bazen üç ayda bir, bazen de altı ayda bir evine gelebildiğini ifade ederken; bazı öğretmenler bu durumdan dolayı evde otorite boşluğu oluştuğunu, çocukların kötü arkadaşlar ve alışkanlıklar edinebildiklerini ifade etmişlerdir.

2. Öğrenci Profilinin Olumsuz Etkileri

Veri analizlerinde, akademik başarıyı düşürme bakımından ikinci sırada öğrenci profili ile ilgili etkenler bulunmuştur. Bunlar frekanslarıyla birlikte şu şekildedir:

Tablo 2. Öğrenci Tutum ve Davranışlarıyla İlgili Etkenler

	Md.	Öğrt.	Veli	Öğrn.	Top.
Öğrencilerin ders tekrarı yapmamaları	-	2	4	4	10
Bazı öğrencilerin ders işlenişini sabote edici eylemlerde bulunmaları	1	1	1	5	8
Öğrencilerin arkadaşlarıyla dışarıda vakit geçirme istekleri	-	1	2	4	7
Öğrencilerdeki televizyon seyretme isteği	1	-	-	4	5
Öğrencilerin eğitime önem vermemeleri	-	3	2	-	5
Öğrencilerde başarı beklentisinin olmaması	1	2	-	1	4
Arkadaşlarından utandıkları için öğretmenlere soru soramamaları	-	-	-	4	4
Öğrencilerin başarı konusunda umutsuzluk içinde olmaları	1	-	-	1	2
Öğrencilerin öğretmenlerine karşı saygısız davranmaları	-	1	1	-	2
Öğrencilerin öğrenmeye isteksiz olmaları	-	2	-	-	2
Televizyonda gördükleri bazı kişileri model almaları	-	-	-	1	1
Evlerinde ders çalışmaya zaman bulamamaları	-	-	-	1	1
Bazı öğrencilerin, ders çalışan öğrencilerle alay etmeleri	-	-	-	1	1
Bazı öğrencilerin internete çok zaman ayırması	-	-	-	1	1
Bazı öğrencilerin mekanik araçları kurcalamaya çok zaman ayırmaları	-	-	-	1	1
Toplam	4	12	10	28	54

Öğrencilerin evde derslerini tekrar etmemeleriyle ilgili olarak, katılımcı öğrencilerin çoğu derslerini tekrar ettiğini söylese de arkadaşlarının çoğunlukla ders tekrarı yapmadıklarını; veliler de çoğu öğrencinin bu konuda eksik olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca bir öğretmen, öğrenci çalışma kitaplarının çoğu kez boş gelmesinin ödevlerin yapılmadığının en önemli delili olduğunu söylemiştir.

Tüm öğrenciler, bir öğretmen, bir veli ve bir de müdür, öğrencilerin dersin işlenişini engelleyecek eylemlerde bulunmalarını başarıyı düşüren bir unsur olarak ifade etmiştir. Bir öğrenci, bazı arkadaşlarının akranları içinde popüler olma isteği ile derslerde komiklik yapmaya çalıştıklarını, bunun da dersin işlenişini engellediğini ifade ederken; başka bir öğrenci arkadaşlarının ona laf atması nedeniyle dersi takip edemediğini ifade etmiştir. Ayrıca öğretmenlerden biri, derse ilgisiz öğrencilerin diğer öğrencilerin de dikkatini dağıttığını ifade etmiştir. Okul müdürü ise, ders işlenişini engelleyecek yapıdaki öğrencilerin çoğu sınıfta olduğunu ve kendi okulunda bu tür öğrencilerin sayısının diğer okullara nazaran daha fazla bulunduğunu söylemiştir.

Biri dışında tüm öğrenciler, iki veli ve bir öğretmen, öğrencilerin arkadaşlarıyla dışarıda oyun oynama isteklerinin onları dersten alıkoyduğunu ifade etmişlerdir. Okul öğrenci temsilcisi olan

katılımcı, arkadaşlarının oyun teklifi üzerine kendini dışarı çıkmak zorunda hissettiğini ve çoğu kez geri dönüşünün geç olmasından derslere yeterince vakit ayıramadığını ifade etmiştir.

Bir müdür ve dört öğrenci televizyon seyretme isteğinin çocukları ders çalışmaktan alıkoyduğunu ifade etmişlerdir. Bir öğrenci maç seyretmeyi çok sevdiğini söylemiş; okul birincisi bile, "Bazen keşke televizyon seyretsem de hiç ödev yapmasam diye içimden geçiyor." demiştir.

İki veli ve üç öğretmen, öğrencilerin eğitime önem vermediklerini vurgularken; bir öğretmen bu durumun velilerin öğrencilere karşı ilgisizliğinden kaynaklandığı tespitinde bulunmuştur.

3. Yerleşim Biriminin Fiziki Yapısının Olumsuz Etkileri

Veri analizlerinde, okulun bulunduğu yerleşim biriminin fiziksel altyapı ve imkânlarının kısıtlı olmasıyla ilgili olan şu etkenlerin, akademik başarıyı düşürdüğü tespit edilmiştir:

Tablo 3. Yerleşim Biriminin Fiziksel Koşullarıyla İlgili Etkenler

	Md.	Öğrt.	Veli	Öğrn.	Top.
Mahallede bir kütüphane, dersane veya okuma salonunun olmaması	1	6	4	4	15
Okulun bulunduğu mahallenin şehir merkezinden uzak olması	2	6	2	2	12
Mahallede bir internet kafenin olmaması	-	4	3	3	10
Şehirdeki imkânlara ulaşım güçlüğü	1	3	3	-	7
Mahallede bir lisenin bulunmaması	-	-	3	-	3
Mahallede şehircilik hizmetlerinin eksikliği	-	1	2	-	3
Mahallede öğretmenlerin konaklamasına uygun yerlerin bulunmaması	1	-	-	-	1
Toplam	5	20	17	9	51

On beş katılımcı mahallede dersane, kütüphane ve okuma salonunun olmamasının akademik başarıyı düşürdüğünü savunmuştur. Müdürlerden biri, öğrencilerin evlerinde rahat ders çalışma ortamı olmadığından mahallede bu tür kurumlara çok fazla ihtiyaç olduğunu ifade ederken bir öğrenci bu kurumların olması durumunda ders çalışmaya daha istekli olacaklarını, bir diğeri de araştırma yapmakta zorluk çektiklerini ifade etmiştir.

Akademik başarının düşük olmasında mahallenin şehir merkezinden uzak olması da etkili görülmüştür. Bu durum öğrencilerden birine göre eğitim ihtiyaçlarının karşılanmasında güçlüklerle sebep olmaktadır. Velilerden biri bu durumun öğretmenlerin okula ulaşımını zorlaştırdığını, bir öğretmen de öğretmenlerin okulda görev yapma isteklerini azalttığını ifade etmiştir.

Katılımcıların yarısı, mahallede internet kafenin olmayışının başarıyı düşürdüğünü ifade etmişlerdir. Öğrencilerden biri bu nedenle araştırma yapmakta zorlandıklarını, bir diğeri de bazı ödevler için yakınlarını şehirdeki internet kafelere gönderdiklerini dile getirirken; bir öğretmen yeni program gereği öğrencilerin eskisinden daha fazla araştırma yapmaya ihtiyaç duyduklarını, ancak mahallede araştırma yapılabilecek bir internet kafenin olmadığını ifade etmiştir.

Yedi katılımcı, şehirdeki imkânlara ulaşım güçlüğüne ifade etmişlerdir. Bir veli bu nedenle 7. sınıfta okuyan kızına, onu liseye göndermeyeceğini söylediğini; bir öğretmen de ulaşım güçlüğüne dersanelere gidişi zorlaştırmasının başarıyı düşürdüğünü ifade etmiştir.

4. Öğrenci Velilerinin Tutum ve Davranışlarının Olumsuz Etkileri

Bu araştırmada veli tutum ve davranışlarının öğrenci başarısına olumsuz etkileri dördüncü sırada yer almış olup bunların frekansları aşağıdaki tabloda sıralanmıştır:

Tablo 4. Veli Tutum ve Davranışlarıyla İlgili Etkenler

	Md.	Öğrt.	Veli	Öğrn.	Top.
Velilerin çocuklarına karşı ilgisizlikleri	1	6	5	-	12
Ailelerin eğitim-öğretime önem vermemeleri	1	6	2	1	10
Ailelerin eğitimden beklentilerinin olmaması	2	3	2	-	7
Ailelerin eğitim-öğretimle ilgili yanlış tutum ve düşünceleri	1	4	-	-	5
Bazı velilerin çocuğunun sokakta çalışmasını bir avantaj olarak görmesi	2	-	2	-	4
Velilerin öğrencilerinin başarıları konusunda umutsuzluk içinde olmaları	1	1	-	-	2
Velilerin, öğretmenlerine karşı hatalı davranışlarında çocuklarına arka çıkmaları	-	1	1	-	2
Velilerin çocuklarına okuldaki eğitimden önce gerekli ön eğitimi vermemeleri	-	-	2	-	2
Velilerin, başarılı olması için öğrencisine baskı yapması	-	-	-	1	1
Toplam	8	21	14	2	45

Katılımcı görüşlerine göre başarısızlıkta velilerden kaynaklanan en önemli etken, velilerin çocuğuna karşı ilgisizliğidir. Bunu destekleyen en ilginç bulgulardan biri, görüşmeye katılan beş veliden ikisinin, çocuğunun sınıfını yanlış hatırlamasıdır. Velilerin çocuklarına yeterince ilgi göstermemesinin başarıyı düşürdüğünü savunan velilerden biri, dördüncü sınıfta okuyan çocuğunun üçüncü sınıfa gittiğini söylemiş; bir diğeri de çocuğunun kaçınıcı sınıfta okuduğunu hatırlayamamıştır. Birçok veli ve öğretmen başarısızlıkta veli ilgisizliğinin çok etkisi olduğunu dile getirmekle beraber; bir veli başarısızlıkta %80, bir öğretmen de en büyük payın veli ilgisizliğinde olduğunu savunmuştur. Rehberlik öğretmeni ve bazı veliler, başarılı çalışmalarında velilerin çocuklarını ödüllendirmemelerinin başarıyı düşürdüğünü ifade etmişlerdir. Rehberlik öğretmeni ayrıca, velilerin çocuklarına yeterince ilgi göstermemelerine karşın, çocuklarının okulda öğrenci, öğretmen veya idarecilerle yaşadıkları sorunlarda, hatalı davranışlarına rağmen çocuklarına haklıymişçasına arka çıkmalarının başarıyı düşürdüğünü dile getirmiştir.

On katılımcı, velilerin eğitime yeterli önemi göstermemelerinin başarıyı düşürdüğünü dile getirmiştir. Bazı veli ve öğretmenler, beş yıl boyunca bir kez bile okula gelerek çocuğu hakkında bilgi almayan velilerin olduğunu, bunun da öğrenci motivasyonunu düşürdüğünü, okula sık gelen velilerin çocuklarının genellikle daha başarılı olduğunu ifade etmişlerdir.

Velilerin eğitimden bir beklentisinin olmaması, okuldaki öğrencilerin başarısızlığında önemli etkenlerden biridir. İdarecilerden biri, velilerin çoğunun "Bizim çocuklarımızdan bir şey olmaz." düşüncesinde olduğunu, bir öğretmen eğitimden beklentisi olan veli sayısının ancak bir elin parmakları sayısınca olduğunu, bir veli "Aman çocuklarımız okuyup da ne olacak." düşüncesinde olan çok kişi olduğunu, başka bir veli de bazı velilerin kızlarını okutmak istemediklerini ve bunların da başarıyı düşürdüğünü ifade etmiştir.

Bazı velilerin eğitim-öğretime yaklaşımlarındaki problemler de, akademik başarının önündeki önemli engellerden biridir. İdarecilerden birinin, çocukların okulda geçirdikleri zamanı gereksiz gören velilerin olduğunu ifade etmesi buna ilginç bir örnektir. Rehberlik öğretmeni bu yanlış yaklaşımın velilerin eğitim hakkında yeterli bilgiye sahip olmayışından kaynaklandığını belirtirken, başka bir öğretmen de özellikle bu tür velilerin çocuklarının, eğitim faaliyetlerine karşı daha duyarsız davrandığını ve öğretmenlerine karşı diklendiklerini ifade etmiştir.

5. Yerleşim Biriminin Sosyal Yapısının Olumsuz Etkileri

Yerleşim biriminin sosyal yapısı ile ilgili bir takım unsurların, öğrencilerin başarısının düşmesinde etkili olduğu belirlenmiştir. Bu unsurlar ve frekansları şu şekilde sıralanmıştır:

Tablo 5. Yerleşim Biriminin Sosyal Yapısıyla İlgili Etkenler

	Md.	Öğrt.	Veli	Öğrn.	Top.
Mahallede kötü alışkanlıkları olan kişilerin, öğrencileri etkilemeleri	1	4	3	-	8
Çevrede örnek alınabilecek model kişilerin sayısının az olması	-	4	3	1	8
Mahallenin sosyal dokusu	1	4	2	-	7
Evde ve okulda farklı dil konuşulmasına bağlı olarak dil becerisi geriliği	1	3	2	-	6
Mahallenin sosyal etkileşim açısından şehirden kopuk ve kapalı olması	-	3	-	-	3
Öğrencilerin evlerine misafir gelmesine bağlı olarak ders çalışamamaları	-	1	-	2	3
Mahallede kültürel anlamda bir bütünlük olmaması	1	1	-	-	2
Düğün gibi aktivitelerin mahallede yapılması	-	-	-	1	1
Toplam	4	20	10	4	38

Katılımcılardan sekizi, okulun bulunduğu mahallede öğrencilere kötü örnek teşkil eden, kötü alışkanlık sahibi çok fazla kişi bulunduğunu ifade etmiştir. Özellikle velilerden biri mahallede gezerken on iki yaşında bazı çocukları sigara içerken görebileceğinizi; hatta mahallede uyuşturucu kullanan ve hırsızlık yapan kişilerin bulunduğunu ifade etmiştir.

Yukarıdaki maddenin diğer bir yönü olan, mahallede öğrencilere iyi örnek olabilecek model kişilerin olmaması, başarıyı azaltan başka bir unsur olarak görülmüştür. Her ne kadar öğrencilerden biri sınıf öğretmenini örnek aldığını, bir diğeri de doktor akrabalarının olduğunu söylese de velilerin hemen hepsi mahallede üniversite mezunu çok az kişi bulunduğunu, okuyan ya da mesleğinde ilerleyen kişilerin mahalleden taşındıklarını, mahallede hiçbir memurun oturmadığını, bunların da öğrenci başarısızlığında önemli bir etken olduğunu ifade etmişlerdir.

Yedi katılımcı, okulun bulunduğu mahallenin sosyal dokusundan dolayı başarının düştüğü görüşündedir. Bir öğretmen mahallenin köyü andırdığını, bir diğeri mahallenin zor bir mahalle olmasının öğretmenlerin isteksizliğine neden olduğunu ifade etmiş; mahalle muhtarı da mahallenin Doğu Anadolu kırsalından göçen insanlardan oluşmasının başarıyı düşürdüğünü savunmuştur. Bir veli ise önceki yıllarda okul çıkışlarında hemen her gün olay yaşandığını, polisin bir hafta gelme bile diğer hafta mutlaka geldiğini, ama artık bu tür olayların çok aza indiğini ifade etmiştir.

Son olarak altı katılımcı, öğrencilerin evlerinde farklı dil kullanımına bağlı olarak dil gelişimi ve kelime dağarcığı yetersizliğini dile getirmiştir. Bu konuda öğretmenlerden biri, bazı öğrencilerin annelerinin hiç Türkçe konuşmadıklarını ve bu annelerin çocuklarına derslerinde yardımcı olamadıklarını söylemiştir. Bunun yanında bazı katılımcılar, birçok çocuğun ana sınıfında veya ilköğretim birinci sınıfta, bazılarının da televizyon marifetiyle Türkçe öğrenebildiğini, bu durumun da öğrenci başarısını azalttığını ifade etmişlerdir. Buna karşılık fikirleri sorulan tüm öğrenciler, evde ve okulda farklı dil kullanıyor olmalarının dersleri anlamalarını güçleştirmedeğini ifade etmişlerdir.

6. Öğretmen Özelliklerinin Olumsuz Etkileri

Araştırmada öğretmenlerle ilgili olarak okuldaki öğrencilerin akademik başarısını düşüren etkenler ve frekanslar şöyledir:

Tablo 6. Öğretmenlerle İlgili Etkenler

	Md.	Öğrt.	Veli	Öğrn.	Top.
Öğretmen kadrosunun sık değişmesi	1	4	1	1	7
Öğretmenlerin derste sinirlenmesine bağlı olarak, konuların anlaşılabilmesi	-	-	-	4	4
Öğretmenlerin öğrencilerle yeterince ilgilenmemeleri	-	3	1	-	4
Öğretmenlerin bu okulda çalışmaya isteksiz olmaları	-	2	1	-	3
Öğretmenlerin mahalle hakkında önyargılı olmaları	-	2	1	-	3
Öğretmenlerin öğrenciye bilgi aktarımındaki problemler	-	1	1	-	2
Göreve yeni başlamış, ücretli, geçici görevlendirme öğretmenlerin fazla olması	1	-	-	-	1
Öğretmenlerin derslerine yeterince hazırlanmaması	1	-	-	-	1
Öğretmenlerin sınıfta demokratik bir ortam oluşturamamaları	1	-	-	-	1
Öğretmenlerin kendilerini yeterince geliştirmemeleri	1	-	-	-	1
Öğretmenlerin öğrenciye kitap okumayı sevdirememeleri	1	-	-	-	1
Öğretmenlerin öğrencilerine ceza vermeleri	-	-	-	1	1
Öğretmenlerin sevk alarak hastaneye gitmeleri	-	-	-	1	1
Öğretmenlerin derste öğrencilerin anlamadığı kelimeleri kullanmaları	-	-	-	1	1
Öğretmenlerin, öğrencilerin konuları anlamasını önemsememesi	-	-	-	1	1
Öğretmenlerin sınıfta geri düzeydeki öğrencilerin seviyesine inememeleri	-	-	1	-	1
Kendilerini öğrenciye yeterince sevdirememeleri	-	1	-	-	1
Öğretmenlerin mahalle şartlarını yeterince bilmemeleri	-	1	-	-	1
Öğretmenlerin, yeni programa uygun şekilde ders işlememeleri	-	1	-	-	1
Toplam	6	15	6	9	36

Yedi katılımcı, öğretmen kadrosundaki sık değişimin başarıyı düşürdüğünü ifade etmiştir. Bir öğretmen, dört yıl içerisinde iki müdür, dört müdür yardımcısı, otuz kadar da öğretmen değişikliğine şahit olduğunu ve bu okulda neredeyse hiçbir öğretmenin altı-yedi yıl kalmadığını ifade etmiştir. Bir öğrenci, ise "Tam bir öğretmene alışıyoruz ki yerine yeni bir öğretmen geliyor." şeklinde dert yanmaktadır. İki sınıf öğretmeni, özellikle birinci kademedeki, sınıf öğretmenlerinin aldığı sınıfı 5. sınıfa getirmeden tayin olmasının başarıyı düşürdüğünü, son dört yıldır sekiz tane sınıftan sadece ikisinin öğretmenin 5. sınıfa kadar öğrencilerini okutarak tayin olduğunu belirtmiştir.

Buna karşılık katılımcıların hemen hepsi, okuldaki öğretmenlerin çok büyük özveri ve fedakârlıklarına şahit olduklarını dile getirmiştir.

7. Okulun Fiziki Koşullarının Olumsuz Etkileri

Veri analizlerinde okulun fiziki koşullarının akademik başarıyı düşürmesine yönelik olarak, şu etkenler tespit edilmiştir:

Tablo 7. Okulun Fiziki Koşulları ile İlgili Etkenler

	Md.	Öğrt.	Veli	Öğrn.	Top.
Sınıflarda modern eğitim araçlarının bulunmaması	1	3	1	3	8
Okulda spor salonu veya çok amaçlı salonun bulunmaması	1	1	3	-	5
Bazı sınıfların soğuk olması	1	1	2	-	4
Bazı sınıfların kalabalık olması	-	2	1	1	4
Okulda fen laboratuvarının bulunmaması	1	1	-	-	2
Okul kütüphanesinin olmaması	-	1	1	-	2
Sınıfların küçük olması	1	-	-	-	1
Ek binanın bulunmaması	1	-	-	-	1
Okul bahçesinin dışarıya açık bir yapıda olması	1	-	-	-	1
Anasınıflarının yetersiz oluşu	1	-	-	-	1
Resim-iş, teknoloji-tasarım atölyelerinin bulunmaması	1	-	-	-	1
Okul bilgisayarlarının eski olması	1	-	-	-	1
Toplam	10	9	8	4	31

Sekiz katılımcı, sınıflarda modern eğitim araçlarının bulunmamasının başarıyı azalttığını savunmuştur. Bu konuda bir öğrenci, bunun başarılarını etkilemeyeceğini belirtmesine karşılık; diğer öğrenciler bu tür araçlarla başarılarının artacağını, iki öğretmen bu araçlarla ders işlenişlerinin daha verimli ve eğlenceli hale getirilebileceğini, bir veli de bu tür araçların bulunması durumunda öğrencilerin okula daha fazla bağlanacağını dile getirmiştir.

Okulda spor salonu veya çok amaçlı salonun olmamasının başarıyı azalttığını savunan yedi katılımcı vardır. Bunlara göre bu eksiklik, veli eğitiminin zor olmasına, öğrencilerin soğuk kış şartlarında tenefüslerde enerjilerini yeterince boşaltamamalarına, beden eğitimi derslerinin verimli işlenememesine veya diğer sınıfların beden eğitimi dersi yapan sınıflardan olumsuz etkilenmesine ve öğrencilerin okula daha az bağlanmasına neden olmaktadır.

8. Okul İdarecilerinin Olumsuz Etkileri

Araştırmada okul idarecileri yönüyle akademik başarıyı düşüren unsurlar toplam frekans bakımından son sırada gelmiş olup şu şekildedir:

Tablo 8. Okul İdarecileriyle İlgili Etkenler

	Md.	Öğrt.	Veli	Öğrn.	Top.
Okul idarecilerinden kaynaklanan disiplin eksiklikleri	1	6	-	1	8
Okul idarecilerinin kendi aralarındaki iletişim kopuklukları	1	1	1	-	3
İdarecilerin velilerle yeterli düzeyde diyalog kurmamaları	1	1	-	-	2
İdarecilerin veli sorunlarında öğretmene yeterince destek olmamaları	-	1	-	-	1
İdarecilerin seviye sınıfları oluşturmamaları	-	1	-	-	1
Toplam	3	10	1	1	15

Okul idaresinin disiplin yönünden yeterli tutum sergilemediği görüşü ile ilgili olarak öğrencilerden biri, ders saatinde bazı öğrencilerin dışarıda gezmesinin akademik başarıyı düşürdüğünü; bir diğeri ise ders esnasında sınıftaki öğrencilerin dışarıdaki öğrencilere özenerek derse motive olamadıklarını ifade etmiştir. Bazı öğretmenler, idarecilerin daha disiplinli olmasının başarıyı artıracığını ifade ederken; rehberlik öğretmeni kurallara uymayan öğrencilere yeterli yaptırım uygulanmamasının başarıyı düşürdüğünü dile getirmiştir. Bunların aksine olarak bir veli, eski yıllarda okula gelen velilerin "Burası nasıl okul böyle!" (bakımsız ve kötü anlamında) diye düşündüklerini; ancak şu anda genel olarak velilerin disiplin yönünden okulu beğendiklerini ifade etmiştir.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Bu çalışmada, Erzurum'da DSDM'de bulunan bir ilköğretim okulunda akademik başarıyı düşüren etkenler ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Veri analizlerinden, akademik başarıyı en fazla öğrenci ailelerinin sosyoekonomik koşullarının düşürdüğü belirlenmiştir. Daha sonra, okulun öğrenci profili, yerleşim biriminin fiziki özellikleri ile velilerin tutum ve davranışları başarıyı düşürmektedir. Bu etkenlerden sonra, orta düzeyde bir etkiye sahip olduğunu söyleyebileceğimiz yerleşim biriminin sosyal dokusu, öğretmenler ve okulun fiziki koşullarındaki eksiklikler gelmekte iken, en son sırada okul idarecileri görülmektedir.

Ailelerin sosyoekonomik düzeyinin, öğrenci başarısı üzerinde etkili olduğu, bilinen bir durumdur. Öğrencilerin, sosyoekonomik özelliklerden etkilenmemeleri düşünülemez (Özbaş, 2013). Özellikle Türkiye, OECD ülkeleri arasında akademik başarı ile sosyoekonomik düzey arasında en güçlü ilişki bulunan üç ülkeden biridir (OECD, 2010). Bir ailenin sosyoekonomik düzeyi aile fertlerinin eğitim düzeyleri, alım güçleri ve harcamaları, sosyal çevreleri, barındıkları ev ortamı, ailedeki birey sayıları vb. ile ölçülebilir (Gelbal, 2008). Sosyoekonomik düzeyin yüksek oluşunun, okulların akademik başarısına (Yanpar, 1994), yükseköğretime geçiş oranının yükselmesine (Ekinci, 2009), öğrenme düzeyine (MEB, 2005), hatta öğrencilerin kelime dağarcığının daha zengin olmasına bile etkisi vardır (Davaslıgil, 1980; Büyükkantarcioglu, 1992). Bu araştırmanın verileri, sosyoekonomik olanakların akademik başarıyı artırdığı, sosyoekonomik yoksunluğun ise baskıladığı şeklinde yorumlanabilir.

Çalışma yapılan okuldaki öğrenci velilerinin eğitim seviyeleri genellikle düşüktür. Hatta okur-yazar olmayan anneler hatırı sayılır orandadır. Sosyoekonomik koşulları oluşturan unsurlardan biri olan, velilerin eğitim seviyelerinin düşük olması, öğrencilerin akademik başarısının düşük olmasında hem tüm veliler tarafından önemli görülmüş, hem de toplam frekansı en yüksek çıkan madde olmuştur. Gelbal (2008), Güngör (2009) ve Öztürk (2010) annenin, Keskin ve Sezgin (2009) ile Güvendir (2014) ise babanın eğitim düzeyinin çocukların başarısı üzerinde önemli düzeyde etkiye sahip olduğunu tespit etmişlerdir. Hortaçsu (1995) da eğitim düzeyi yüksek velilerin, çocuklarına hem öğretmenlik hem de rehberlik yapabilmelerinin başarıyı arttığını ifade etmiştir. Diğer yandan velilerin eğitim seviyesinin düşük olması, ailede eğitime yeterince önem verilmemesi veya kendi yetersizliklerinden dolayı çocuklarının eğitimine destek olamamaları gibi iki yönlü olumsuzluğa neden olabilmektedir (Connel ve diğerleri, 1991). Zira veli ne kadar ilgili olursa olsun bilmediği bir konuda çocuğuna yeterince yardımcı olamayacaktır.

Sosyoekonomik açıdan akademik başarılarının düşük olmasının en önemli nedenlerinden biri de ailelerin gelir düzeylerinin düşük olmasıdır. Katılımcıların 14'ü tarafından gelir düzeyinin başarı konusunda önemli görülmesi, oldukça yüksek bir orandır. Bu durum, aile reislerinin çalışmak için farklı illere giderek geçici işlerde çalışması, ailelerin düzenli bir gelirinin olmaması, bazı çocukların sokak işlerinde çalışması, evlerinde rahatça ders çalışabilecekleri bir odalarının veya ortamlarının olmaması, öğrencilerin dengeli ve düzenli beslenememesi ve bilgisayar-internet imkânlarından yararlanamama gibi diğer birçok sosyoekonomik eksikliği beraberinde getirmektedir. Bu bağlamda Dursun (2004), ekonomik koşulları iyi olan ailelerin çocuklarının daha başarılı olabildiklerini belirlemiştir. Tezcan (1999) ise ailelerin gelir düzeylerinin düşük olmasının çocukların beslenme, ısınma, temizlik, giyinme gibi biyolojik gereksinimlerinde eksikliklere neden olduğunu, bunun da zihinsel gelişimi yavaşlattığını ve dolayısıyla başarıyı etkilediğini savunmaktadır. Ayrıca bu konuda Gelbal (2008), öğrencilerin evlerindeki olanaklar arttıkça başarılarının arttığını; Shiqi (2006) ise ev olanakları yeterli olmayan öğrencilerin, düşük okuma puanına sahip olduğunu belirlemiştir.

Araştırmada tespit edilen bir olgu da gelir düzeyi düşük olan bu ailelerdeki bazı çocukların mendil satması, boyacılık veya tartıcılık yapmasıdır. Ailesinin geçim derdini omuzlarında hisseden bir öğrencinin, akademik başarı konusunda motivasyon eksikliği yaşaması kaçınılmazdır. Bu konuda Kurtkan (1972), gelir düzeyinin düşük olmasının çocuğun dışarıda çalışmasına neden olduğunu ve

baba mesleği ile okul başarısı arasında önemli ilişki olduğunu saptamış; Yıldırım (2006) ise, akademik başarının artırılması için öğrencilerin gündelik sıkıntılarının azaltılması gerektiğini ifade etmiştir.

Bu çalışmada ailelerin kalabalık olmasının da akademik başarıyı azalttığı belirlenmiştir. Bu konuda, Banks (1972) ve Gelbal (2008) kalabalık olmayan ailelerin başarı kazandıracak bir dil gücü sağlaması bakımından daha avantajlı olduğunu, kötü konut ve kalabalık ev koşullarının çocuğun ödev yapma, kitap okuma ve yapıcı oyunlar oynamasını engelleyerek başarıyı düşürdüğünü ifade etmişlerdir. Ayrıca Çam (2006) da ailedeki birey sayısı arttıkça başarının düştüğünü belirtmiştir.

Araştırmada akademik başarının düşük olmasının arkasındaki ikinci etkenin, öğrenci profili olduğu belirlenmiştir. Literatürde öğrenci niteliklerinin akademik başarıda etkili olduğunu gösteren birçok çalışma vardır. Örn: (Ekici, 2003; Hollingsworth ve Hoover, 1999; Nartgün ve Çakır, 2014). DSDM’de yaşayan öğrenciler çoğunlukla gecekondu şeklinde bir-iki katlı, bahçeli, etrafında çeşitli sokak oyunlarını oynayabilecekleri boş alanı bulunan evlerde oturmaktadırlar. Bu durum, bazı öğrencilerin rahatça dışarı çıkarak geç vakitlere kadar oynayıp eğlenebilecekleri, akranlarıyla kontrolsüz ilişkiler geliştirebilecekleri ortamlar doğurmaktadır. Bu tür etkileşimler de ister-istemez öğrenci profilini etkilemektedir.

Öğrencilerin, evlerinde yeterince ders çalışmamaları, ders çalışmaları sırasında arkadaşlarının onları oyuna davet etmesi, ders çalışma yerine televizyon seyretmeyi istemeleri ve kötü arkadaşlar edinmeleri başarılarını düşürmektedir. Bu sonuçlar, Can (1992)’ın akademik başarının çalışma alışkanlıklarıyla ilişkili olduğu, Yanpar (1994)’ın alt sosyoekonomik düzeydeki okullarda ders dışı çalışma yolları ile akademik başarı arasında yüksek bir ilişki bulması; Aral ve Aktaş (1997)’ın çocukların okuldan arta kalan zamanlarının büyük kısmını televizyon izleyerek geçirdikleri ve üst sosyoekonomik düzeydeki ailelerin çocuklarının ders çalışmaya daha fazla zaman ayırdıkları; Smith ve Niemi (2012)’nin öğrencinin ders çalışmaya ayırdığı zaman oranında başarısının arttığı; Yıldırım (2006)’ın arkadaş desteğinin akademik başarıyı yordadığı bulguları ile örtüşmektedir.

Öğrencilerin, eğitime yeterince önem vermemeleri, eğitimden beklentilerinin olmaması, ders işlenişini sabote etmeleri, bazı arkadaşlarının dikkatini dağıtmaları, arkadaşları tarafından alaya alınma endişesiyle öğretmene soru sormamaları, derse ilgi ve motivasyon düşüklüğü gibi sebepler de başarıyı düşürmektedir. Bunlara paralel olarak Ağbuğa (2011), beklenti değerinin artmasının derse katılımı artırdığı ve sınıf-İçi rahatsız edici davranışları azalttığı; Acar (1986), derse kendini veremeyen, derslere ilgisiz öğrencilerin başarılarının düşük olmasının olağan olduğu; Yıldırım (1999) ise bazı öğrencilerin, arkadaşlarından yeterince destek almadıkları tespitinde bulunmuşlardır. Ayrıca Nartgün ve Çakır (2014), davranış ve beklentilerin bütünü anlamına gelen güdülenme düzeyi artıkça, öğrencilerin akademik görevlerini yerine getirmede daha başarılı olduklarını; Colengelo (1997) da akademik anlamda güdü eksikliğinde öğrencilerin uyumsuz akademik davranışlar sergileyebildiklerini ifade etmişlerdir.

Araştırma verileri okuldaki başarıyı azaltan diğer unsurun, yerleşim biriminin fiziksel ve sosyal yapısı olduğunu göstermektedir. Fiziksel yapı, frekans bakımından üçüncü, sosyal yapı ise beşinci etken olarak görülmesine karşın, okulun bulunduğu yerleşim biriminin fiziksel ve sosyal koşulları birlikte düşünüldüğünde, akademik başarıyı en fazla etkileyen unsur olmaktadır. İnsan ruhunun bedeninden, bedeninin de ruhsal yapısından etkilenmesi gibi yerleşim biriminin fiziksel şartları, sosyokültürel dokuyu, sosyokültürel dokusu da fiziksel yapıyı etkilemektedir. Okulun bulunduğu ilin gelişmişlik düzeyinin öğrenci başarısı üzerinde etkili olduğu farklı çalışmalarla da ortaya konmuştur Örn: (Goddard ve diğerleri, 2000; Odden ve Picus 2000).

Mahallede kütüphane, dersane, lise, internet kafe ve okuma salonunun olmaması, mahallenin şehir merkezinden uzak olmasına bağlı olarak eğitim ve araştırma imkânlarına erişim güçlüğü ile şehircilik hizmetlerindeki eksiklik başarının önündeki önemli engeller olarak görülmektedir. Öğrencilerin, evlerinde ve okullarında rahat ders çalışabilecekleri, araştırma yapabilecekleri bir ortam olmadığı düşünüldüğünde, mahallede bu tür yerlere son derece fazla ihtiyaç olduğu açıktır. Ayrıca bu gibi olanaklardan yoksunluk, öğrencilerin motivasyonunu düşürebilmektedir. Bu meyanda, Arabacı (2010), okul çevresinin gerek çalışanların gerekse öğrencilerin davranışlarını, çalışmalarını ve öğrenme verimliliklerini etkilediğini; Yıldırım (2013), öğrencilerin aldığı puanlarda dershanelerin belirleyici bir role sahip olduğunu; Baran ve Altun (2014) dershanelerin çocukların okul başarısını artırdığını; Butlin (1999), UNESCO (2005) ve Pakır (2006) bireylerin sosyoekonomik düzeyleri ile coğrafi yerleşim yerinin yükseköğretime girişte belirleyici nitelikte olduğunu, Ekinci (2011), yerleşim yerinin eğitim olanaklarının öğrencilerin bir üst öğrenime devam etmelerinde etkin rolü olduğunu ifade etmişlerdir.

Mahallenin sosyal dokusunun bir kısım olumsuz unsurlar içermesi de başarısızlık sebebidir. Öğrencilerin etraflarında kötü örneklerin fazla oluşuna karşılık iyi örneklerin az olması, evde ve okulda farklı dil konuşulması, kırsaldan göç alması ve mahallede kültürel anlamda bütünlük olmaması bunlardandır. Buna paralel olarak Tezcan (1999), sosyal çevrenin, çocuğun kimlerle tanışacağını ve zihinsel-düşünsel becerilerini geliştirme olanaklarını belirleyerek; başarı, okul-meslek seçimi konularında onu sınırlandıracağını ifade etmiştir. Ural (2012) ise göçmenlerin ortak bir kimlik bilinci geliştirmesinin zor olduğunu ifade etmiştir ki, bu çalışmanın bulguları da mahallenin bütünlük arz etmeyen karmaşık sosyal yapıda oluşunun akademik başarıyı azalttığını göstermektedir. Ayrıca Beşe (2006)'nin şehirleşmenin fiziksel ve sosyal anlamda yetersiz olması durumunda suçla sürükleyen ortamların oluşabileceğini ve özellikle göçmenlerin yoğun olduğu geçiş bölgelerinde sosyal düzensizlik ve suçların arttığını ifade etmesi de bu araştırmanın bulgularıyla tutarlıdır.

Veli tutum ve davranışlarından kaynaklanan eksiklerle ilgili olarak, katılımcı velilerin tamamının başarısızlıkta veli ilgisizliğinin büyük bir yer tuttuğunu ifade etmesi önemli bir öz eleştiridir. Bunun yanında, velilerin eğitimden beklentisinin olmaması, eğitime önem vermemeleri, okul çağındaki çocuklarını dışarıda çalışmaya teşvik etmeleri ve başarı konusunda umutsuzluk içinde olmaları diğer etkenler arasındadır. Bunlara paralel olarak Diaz (1989), akademik başarı düşük olan öğrencileri diğerlerinden ayıran en önemli özelliğin anne baba ilgisinden yoksun olmaları olduğunu saptamış; Yıldırım (2006) ise çalışmasında aile desteğinin başarıyı en çok yordayan birinci, aile sıkıntılarının ise ikinci etken olduğunu göstermiştir.

Ayrıca iki veli, ailelerin okul öncesi dönemde, çocuklarını yeterince eğitemediklerini ifade etmiştir ki, bu da öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeyini düşüren bir unsurdur. Bu durum, Bloom (1979)'un öğrencinin giriş davranışları ve özgeçmişinin öğretim hizmetinin niteliğinde çok önemli olduğunu ifade etmesi, Yanpar (1998)'in öğrenme düzeyini yordayan en güçlü değişkenin ön öğrenmeler olduğu; Çelenk (2003)'in aile üyelerinden eğitim desteği alan çocukların başarılarının daha yüksek olduğu, Gordon (1993)'un ailenin, kişilik gelişiminin temellerinin atıldığı 0-6 yaş arası dönemde çocuğun ilk öğretmeni olarak eğitsel kimliğin belirlenmesinde önemli rol oynadığı görüşü ile de tutarlıdır.

Veli eğitimindeki eksikliklerle bağlantılı olarak velilerin, çocukları hatalı davranırsa bile onları savunarak okul çalışanlarını suçlamaları, öğrencilerin gözünde eğitimin saygınlığını azaltmakta, öğretmenlerin motivasyonunu ve başarıyı düşürmektedir. Ayrıca çocuklarının eğitiminden beklentilerinin olmaması, bazı velilerin eğitim, okul ve öğretmene karşı olumsuz tutum geliştirmeleri de başarıyı azaltan unsurlardandır. Bunlarla ilgili olarak Çelenk (2002), okul ile işbirliği içinde çocuğu ile ilgilenen velilerin çocuğunun okul başarısını artırdığını; Yanpar (1998)'in bildirdiğine göre Edmonds (1979), Brookover ve Lezotte (1979) ile Rutter, Maughan, Ouston ve Smith (1979) de, okulun çevre tarafından desteklenmesi ve ailelerin çocuklarıyla yeterince ilgilenmesinin öğrenmeyi olumlu yönde etkileyeceğini savunmaktadırlar.

Araştırma bulguları öğretmen kadrosunun çok sık değişmesine bağlı olarak öğretmenlerin çevre şartlarını ve öğrencileri yeterince tanıyamadıklarını, yeteri kadar sorumluluk bilinci geliştirmediklerini, buna bağlı olarak öğrencilerin de öğretmenlere uyum sağlamakta zorlandıklarını göstermektedir. Örneğin okuldaki Sosyal Bilgiler, Türkçe, Din Kültürü ve Görsel Sanatlar öğretmenleri başka okuldan geçici görevlendirmeyle gelmişlerdir. Ayrıca bazı öğretmenlerin okula önyargı ile geldikleri, başarı konusunda isteksiz oldukları ve ders esnasında sinirlenerek öğrencilerin motivasyonunu bozdukları tespit edilmiştir. Öğretmenlerin motivasyon eksikliğini gösteren bu bulgular, Barlı vd. (2005)'nin Erzurum'un sosyoekonomik düzeyi düşük yerlerinde çalışan öğretmenlerin motivasyonlarının diğerlerinden daha düşük olduğu; Yıldırım (2006)'ın lise öğrencilerinde akademik başarıyı birinci derecede etkileyen unsurun öğretmen desteği olduğu; Morrison ve arkadaşlarının (1997) 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin akademik başarısını en fazla arttıran unsurun öğretmen ve aile desteği olduğu, öğretmenlerin anlayışsız ve kaba davrandığı bir okul ortamının öğrencilerin akademik başarılarını olumsuz etkileyeceği bulguları ile örtüşmektedir.

Bulgulara göre, okul kütüphanesinin yetersizliği, okulda bir laboratuvarın olmayışı, projeksiyon cihazının bulunmaması, yeterli düzeyde bilgisayar ve internet imkanının olmayışı da akademik başarının düşük olmasının nedenleri arasındadır. Bu bulgular, Türnüklü, Zoraloğlu ve Gemici (2001)'nin ders materyallerinin eksikliğine bağlı olarak disiplin sorunlarının artacağını, dolayısıyla başarının azalacağını gösteren bulgularıyla örtüşmektedir. Yanpar (1998) ile Özdemir vd. (2010) de okulun eğitim olanakları ve fiziki ortamının okul başarısını etkilediğini savunmaktadır. Okulun fiziki koşulları ile ilgili olarak bir spor salonunun veya çok amaçlı salonun bulunmaması gerek öğrenci motivasyonunun sağlanmasında, gerekse veli eğitimi çalışmalarında kısıtlılığa neden olabilmektedir. Ayrıca bazı sınıfların soğuk veya kalabalık olması öğrenci ve öğretmen motivasyonunu düşürmektedir. Bu bulgular, Tapanien (2006)'in binaların, okulda gerçekleşen faaliyetleri sınırlayıcı veya destekleyici etkisi bulunduğu ve Aydoğan (2012)'in sınıf mevcutlarının başarıyı etkilediği, 13-17 kişilik sınıflardaki öğrencilerin 22-25 kişilik sınıflardaki öğrencilerden daha başarılı oldukları, ayrıca okul binasının ısınma, aydınlatma, işitsel özelliklerinin öğrenme süreçlerini, öğrenci ve öğretmenlerin motivasyonlarını etkilediği bulguları ile uyumludur. (Bosker ve Witziers, 1996)'in, okul etkisi ile ilgili 103 araştırma üzerinden yaptıkları meta-analiz çalışması da öğrenci başarısındaki farklılığın %18'nin okul farklılığı ile ilgili olduğunu göstermiştir.

Bulgular, akademik başarının düşük olmasında en düşük payın okul idaresinde olduğunu göstermektedir. Bu konudaki alt başlıklar, idarecilerdeki disiplin eksiklikleri, öğrencilere kurallara uymadıklarında yeterince yaptırım uygulamamaları, idarecilerin kendi aralarındaki iletişim eksiklikleri ve velilerle yeterli düzeyde diyalog kurmamaları şeklinde ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda Balcı (2007) ve Çelikten (2005) de, öğrenci başarılarında okul müdürünün rolünün olduğunu ifade etmiştir. Özbaş ve Badavan (2009) ise yöneticilerin ailelerle ilişki kurarak öğrencilerin akademik gelişimine yeterli katkı sağlamadıklarını tespit etmişler ve okulda disiplin sorunları çözülmeden etkili okul yaşantısının gerçekleşmeyeceğini ifade etmişlerdir.

Bunların yanında, bu araştırmayı sınırlandıran yönler de vardır. Öncelikle, araştırmada belirlenmiş olan kategoriler birbiri ile iç içe geçmiş alanlardan oluşmaktadır. Örneğin bu çalışmada yerleşim biriminin fiziksel veya sosyal etkisi olarak görülen bazı kodlar, bir yönden sosyoekonomik etkenler olarak da düşünülebilir. Dolayısıyla bulgularda görülen frekanslar mutlak ve kesin değerler olarak düşünülmemelidir. Çalışmanın tek bir okulda yapılmış olması, araştırmanın gerçekleştirilebilirliğini kolaylaştırmak için toplam katılımcının yirmi, katılımcı öğrenci sayısının ise beş ile sınırlı tutulması da diğer sınırlılıklardır. Ayrıca her ne kadar düşüncelerini rahatça ifade edebilecek öğrenciler seçilmiş ve öğrencilerin rahat olabilmeleri için gerekli tedbirler alınmış olsa da, görüşmeleri yapan araştırmacının aynı zamanda o okulda çalışan bir öğretmen olması, öğrencilerin düşüncelerini rahatça ifade etmesini engellemiş olabilir.

Araştırmadan elde edilen bulgular doğrultusunda DSDM’de bulunan bu okulda akademik başarıyı artırmak için şu öneriler getirilmiştir:

Birçok öğrencinin evinde ders çalışmaya uygun ortam bulunmadığı düşünüldüğünde Mahalleye kütüphane ya da okuma salonu açılarak öğrencilerin okuldan arta kalan zamanlarda rahatça ders çalışıp kitap okuyabilecekleri ortamlar oluşturulabilir. Evlerinde uygun ders çalışma ortamı olmayan öğrencilere, okulda çalışma ortamı hazırlanabilir. Ayrıca okula veya mahalleye bir spor salonu açılarak kötü alışkanlıkları olan öğrenciler rehabilite edilebilir, bunların ilgileri spora kanalize edilebilir. Etütler, ders dışı çalışmalar, ödev kontrolleri, ödüllendirmeler veya cezalandırmalar gibi farklı etkinliklerle öğrenciler motive edilerek ders çalışmaya teşvik edilebilir.

Veli-okul iş birliğinin artırılmasına yönelik olarak öğretmenlerin idarecilerle birlikte veli ziyaretleri yapması teşvik edilebilir. Okulda veli gelişim programları düzenlenerek velilerin çocuklarına, eğitim öğretime, okula ve öğretmenlere karşı olumlu tutum geliştirmeleri, çocukları ile daha sağlıklı iletişim kurabilmeleri ve çocuklarının akademik başarıları bakımından motive olmaları sağlanabilir. Çocuklarını sokakta çalışmaya teşvik eden velilere caydırıcı yaptırımlar uygulanabilir.

Ders işlenişini sıklıkla sabote eden öğrenciler için rehberlik öğretmeni, okul idaresi, veli ve öğrenci işbirliğiyle ortak çalışmalar yürütülebilir ve etkili cezalar uygulanabilir. Öğretmenler ve veliler tarafından, öğrencilerin akademik benlik gelişimine katkı sağlanması ve başarı konusunda motive edilmesi için, başarının hazzını yeterince tatmalarını sağlayacak yaşantılar oluşturulabilir. Okulun, ders araçları ve bilgisayar teknolojileri yönünden zenginleştirilmesine ilaveten, sınıf mevcutları azaltılarak daha nitelikli ders işlenişini sağlanabilir. Öğretmenlerin sınıf yönetimi konusunda hizmet içi eğitim kursları almaları sağlanabilir.

Öğretmenlerin, motivasyonlarının artırılması ve okuldan tayin istemeden uzun süre görev yapmaları için farklı etkinlikler düzenlenerek okul kültürü oluşturulabilir ve öğretmen lojmanı yapılarak okul olanakları iyileştirilebilir. Okul idarecilerine iletişim becerileri ve okul yönetimi konularında kurslar veya seminerler düzenlenebilir.

Teşekkürler

Bu çalışmanın yapılmasıyla ilgili her türlü desteği veren Sayın Prof. Dr. Mustafa SÖZBİLİR’e; çalışmaya katılan idareci, öğretmen, öğrenci ve velilere teşekkürlerimizi sunarız.

Kaynakça

- Abbott, M. L. ve Fouts, J. T. (2003). Constructivist teaching and student achievement: The results of a school-level classroom observation study in Washington [Yapılandırmacı öğretim ve öğrenci başarısı: Washington'da bir okulda sınıf içi gözlem çalışması sonuçları]. 28 Nisan 2008 tarihinde <https://www.spu.edu/orgs/research/ObservationStudy-2-13-03.pdf> adresinden erişildi.
- Acar, N. V. (1986). Üniversite öğrencilerinin problemlerinin akademik başarıya etkisi. *Hacettepe Dergisi*, 1, 65-76.
- Ağbuğa, B. (2011). İlköğretim öğrencilerinin başarı seçimi beklenti değeri modeli ve sınıf-içi rahatsız edici davranışları. *Eğitim ve Bilim*, 36(160), 24-37.
- Arabacı, İ. B. (2010). Ortaöğretim Okullarında sağlık hizmetlerinin yönetici, öğretmen ve öğrenci görüşlerine göre incelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 35(158), 101-114.
- Aral, N. ve Aktaş, Y. (1997). Çocukların televizyon ve diğer etkinliklere harcadıkları sürenin incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13, 99-105.
- Aydoğan, İ. (2012). Okul binalarının özellikleri ve öğrenciler üzerine etkileri. *Milli Eğitim Dergisi*, 193, 29-43.
- Aytaç, T. (2000). *Okul merkezli yönetim*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Banks, O. (1972). *The sociology of education*. (Second Printing). U.S.A.
- Baran, İ. N. ve Altun, T. (2014). Dershanelerin eğitim sistemindeki yeri ve önemi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 333-344.
- Barlı, Ö. Bilgili, B. Çelik, S. ve Bayrakçeken, S. (2005). İlköğretim okul öğretmenlerinin motivasyonları: farklılıkların ve sorunların araştırılması. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi / Journal of Graduate School of Social Sciences*, 5(1), 391-417.
- Beşe, E. (2006). Kırık pencereler' teorisi bağlamında kentsel yaşamda suç ve güvenlik. *Polis Bilimleri Dergisi*, 8(1), 1-24.
- Bloom, B. S. (1979). *İnsan nitelikleri ve okulda öğrenme*. (Çev: D. A. Özçelik). Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- Bosker, R. J. ve Witziers, B. (1996, April). The magnitude of school effects. or: Does it really matter which school a student attends? Paper presented at the Annual Meeting of the American Educational Research Association, New York, USA.
- Butlin, G. (1999). Determinants of post-secondary participation. *Education Quarterly Review*, 5(3),9-35.
- Büyükkantarcıoğlu, N. (1992). İstanbul'daki üç ilkokulda farklı sosyal katmanlardan gelen üçüncü ve beşinci sınıf öğrencilerinde ölçüt-dil sözcük dağarcığı farklılıkları. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(3), 227-237.
- Can, G. (1992). *Akademik başarısızlık ve önlenmesi*. Eskisehir: Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları.
- Carter, V. ve Good, E. (1973). *Dictionary of education* (4. Baskı). New York: McGraw Hill Book Company.
- Colangelo, N. G. (1997). *Handbook of gifted education*. Allyn and Bacon, MA.
- Connel, R. W., White, V. M. ve Johnston, K. M. (1991). *Running twice as hard: the disadvantaged schoolprogram in Australia*. Geelong: Dekain University Press.
- Çam, B. (2006). İlköğretim öğrencilerinin görsel okuma düzeyleri ile okuduğunu anlama, eleştirel okuma ve Türkçe dersi akademik başarıları arasındaki ilişki. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Osmangazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Çelenk, S. (2002). İlkokuma ve yazma öğretiminde karşılaşılan sorunlara ilişkin öğretmen görüşleri. *İlköğretim Online, E-Dergi*, 1(2), 40-47.
- Çelenk, S. (2003). Okul-aile işbirliği ile okuduğunu anlama başarısı arasındaki ilişki. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24, 33-39.
- Davaslıgil, Ü. (1980). Farklı sosyoekonomik ve kültürel çevreden gelen birinci sınıf çocuklarının dil gelişimine okulun etkisi. *İstanbul Üniversitesi Pedagoji Enstitüsü Pedagoji Dergisi*, 1, 167-186.

- Diaz, S. L. (1989). "The home environment and Puertorican children's achievement: a researcher's diary." *The National Association for Education Conference*. April-May: Huston.
- Dursun, Ş. (2004). Öğrencilerin Matematikte başarısını etkileyen faktörler: matematik öğretmenlerinin görüşleri bakımından. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24(2), 217-230.
- Ekici, G. (2003). *Öğrenme stiline dayalı öğretim ve biyoloji dersi öğretimine yönelik ders planı örnekleri*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Ekinci, C. E. (2009). Türkiye'de yükseköğretimde öğrenci harcama ve maliyetleri. *Eğitim ve Bilim*, 34(154), 119-133.
- Ekinci, C. E. (2011). Bazı sosyoekonomik etmenlerin Türkiye'de yükseköğretime katılım üzerindeki etkileri. *Eğitim ve Bilim*, 36(604), 281-297.
- Erdogdu, Y. M. (2006). Yaratıcılık ile öğretmen davranışları ve akademik başarı arasındaki ilişkiler. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(17), 95-106.
- Gelbal, S. (2008). Sekizinci sınıf öğrencilerinin sosyoekonomik özelliklerinin Türkçe başarıları üzerine etkisi. *Eğitim ve Bilim*, 33(150), 1-13.
- Goddard, R. D., Sweetland, S.R. ve Hoy, W.K. (2000). Academic emphasis of urban elementary schools and student achievement in reading and mathematics: A multilevel analysis. *Educational Administration Quarterly*, 36(5), 683-702. doi:10.1177/00131610021969164.
- Gordon, T. (1993). *Etkili öğretmenlik eğitimi*. (E. Aksay ve B. Özkan, Çev.). İstanbul: YA-PA Yayınları.
- Hashima, P. Y. ve Amato, P. R. (1994). Poverty, social support, and parental behavior. *Child Development*, 65(2), 394-403.
- Havighurst, H. R. ve Neugarten, B. L. (1975). *Society and Education* (4th Ed.). U.S.A.
- Hollingsworth, P. M. ve Hoover, K. H. (1999). *İlköğretimde öğretim yöntemleri*. Elementary Teaching Methods (T. Gürkan, E. Gökçe ve D.S. Güler, Çev.). Ankara: Ankara Üniversitesi Rektörlüğü Yayınları.
- Hortaçsu, N. (1995). Parents' education levels, parents' beliefs, and child outcomes. *The Journal of Genetic Psychology*, 156(3), 373-383.
- Kalaycıoğlu, S., Çelik, K., Çelen Ü. ve Türkyılmaz S. (2010). Temsili bir örneklemede sosyoekonomik statü (SES) ölçüm aracı geliştirilmesi: Ankara kent merkezi örneği. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, 13(1), 182-220.
- Keskin, G. ve Sezgin, B. (2009). Bir grup ergende akademik başarı durumuna etki eden etmenlerin belirlenmesi. *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi*, 10(4), 3-18.
- Kolay, Y. (2004). Okul-aile-çevre iş birliğinin eğitim sistemindeki yeri ve önemi. *Milli Eğitim Üç Aylık Eğitim ve Sosyal Bilimler Dergisi*, 164, 94-104.
- Konstantopoulos, S. (2006). Trends of school effects on student achievement: evidence from NLS:72, HSB:82, and NELS:92. *Teachers College Record*, 108, 2550-2581.
- Kurtkan, A. (1972). *Sosyolojik açıdan eğitim yoluyla kalkınmanın esasları*. İstanbul: İktisat Fakültesi Yayınları.
- Mertler, C. A. (2002). Job satisfaction and perception of motivation among middle and high school teachers. *American Secondary Education*, 31(1), 43.
- Morrison, G. M., John, L., Stephanie, S. M., Douglas, C. S. ve Keith, W. (1997). Sources of support for school-related issues: choices of hispanic adolescents varying in migrant status. *Journal of Youth and Adolescence*, 26(2), 233-251.
- Nartgün, Ş. ve Çakır, M. (2014). Lise öğrencilerinin akademik başarılarının akademik güdülenme ve akademik erteleme eğilimleri açısından incelenmesi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 3(3), 379-391.
- Odden, A. R. ve Picus, L. O. (2000). *School finance: A policy perspectives*. (Second Edition). Boston: McGraw-Hill.

- OECD (2010), PISA 2009 Results: Overcoming social background – equity in learning opportunities and outcomes (Volume II). doi:10.1787/9789264091504-en
- Ornstein, A. C. (1990). *Foundations of education*. New Jersey: Houghton Mifflin Company.
- Osseiran-Waines, N. ve Almacian, S. (1994). Types of social support: Relation to stress and academic achievement among prospective teachers. *Canadian Journal of Behavioural Science*, 26(1), 1-20.
- Özbaş, M. (2013). İlköğretim okulu yöneticilerinin ilköğretim birinci sınıf öğrenci ailelerinin okul yaşamına katılım eğitimi konusundaki görevlerine ilişkin veli algıları. *Eğitim ve Bilim*, 38(170), 61-78.
- Özbaş, M. ve Badavan Y. (2009). İlköğretim okulu yöneticilerinin okul-aile ilişkileri konusunda yapmaları gereken ve yapmakta oldukları işler. *Eğitim ve Bilim*, 34(154), 69-81.
- Özdemir, S., Yalın, H. ve Sezgin, F. (2008). *Eğitim bilimine giriş*, (Geliştirilmiş 6. Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Özdemir, S., Sezgin, F., Şirin, H., Karip, E. ve Erkan, S. (2010). İlköğretim okulu öğrencilerinin okul iklimine ilişkin algılarını yordayan değişkenlerin incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 38, 213-224.
- Özgül, İ. E. (1974). *Akademik başarıyı etkileyen zihinsel olmayan faktörler*. Ankara.
- Pakır, F. (2006). *Aile sosyoekonomik ve demografik özellikleri ile mezun olunan lise türünün öğrencilerin üniversite giriş sınavları üzerindeki etkileri*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van.
- Shiqi, H. (2006). Teachers' Assessment practices and fourth graders' reading literacy achievements: An international study. *Educational tests and Measurements; Reading Instruction*. DAI/A67-01. No:3201337.
- Smith, J. ve Niemi, R.G. (2001). Learning history in school: The Impact of course work and instructional practices on achievement. *Theory & Research in Social Education*, 1(29), 18-42. doi:10.1080/00933104.2001.10505928
- Tezcan, M. (1999). *Eğitim sosyolojisi* (12. Baskı). Ankara: Şafak Matbaacılık.
- Türnüklü, A., Zoraloğlu, Y. ve Gemici, Y. (2001). İlköğretim okullarında okul yönetimine yansıyan disiplin sorunları. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 7(27), 417-441.
- Ural, A. (2012). Türk asıllı göçmenlerin Hollanda'daki temel eğitim uygulamalarına yönelik ayrımcılık algıları. *Eğitim ve Bilim*, 34(152), 262-274.
- White, S. W., Reynolds, P. D., Thomas, M. M. ve Gitzlaff, N. J. (1993). Socioeconomic status and achievement revisited. *Urban Education*, 28, 328-343.
- Yanpar, T. Ş. (1994). İlkokul 4. sınıf sosyal bilgiler dersinde akademik benlik kavramı, ders içi öğrenme ve ders dışı çalışma yolları arasında başarı ilişkisi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10, 43-48.
- Yanpar, T. Ş. (1998). İlköğretim sosyal bilgiler ve matematik dersinde çeşitli değişkenlerin öğrenme düzeyini yordama gücü. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14, 45-53.
- Yıldırım, A. (2013). Türkiye'de öğretmen eğitimi araştırmaları: yönelimler, sorunlar ve öncelikli alanlar. *Eğitim ve Bilim*, 38(169), 175-191.
- Yıldırım, İ. (1998). Akademik başarı düzeyleri farklı olan lise öğrencilerinin sosyal destek düzeyleri. *Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2(9), 33-38.
- Yıldırım, İ. (2000). Akademik başarının yordayıcısı olarak yalnızlık, sınav kaygısı ve sosyal destek. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18, 167-176.
- Yıldırım, İ. (2006). Akademik başarının yordayıcısı olarak gündelik sıkıntılar ve sosyal destek. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30, 258-267.
- Yin, R. K. (2003). Case study research: Design and methods. *Applied Social Research Methods Serial*, 5 (3rd ed.).
- Yin, R. K. (1984). *Case study research: design and methods*. Beverly Hills, CA: Sage